

У Градини Пресвете Богородице

Управо се вратих са Свете Горе Атонске, па реших да забележим утиске пре него што изгледе.

Унапред желим да упозорим све који ово читају да нисам обдарен литерарним талентом па вас молим да не замерите што се упустих у нешто чему нисам дорастао. Намера ми је да, колико је то мени могуће, опишем лепоту и благодатност тог светог места, да би они који нису тамо били а могу, неизоставно себи поставили тај циљ, а онима који нису у могућности да га посете, пренесем делић радости мог срца.

Свету Гору сам први пут посетио пред сам одлазак у САД, јер сам желео да узмем благослов Мајке Божије за свој пут у неизвесност. Тада је највећа српска светиња - манастир Хиландар, био обновљен и сијао је пуним сјајем, док је типикарница Светог Саве Освећеног у Кареји, коју је Свети Сава Српски подигао и у којој се подвизавао, била у не тако добром стању. Од тада су се ствари измениле - Хиландар је, као што знамо страдао, али се диже из пепела; док је карејска испосница потпуно обновљена и сада спада у ред најлепших келија у Кареји. Но, да кренем редом...

Група парохијана храма Свете Тројице, Руске Заграничне Цркве из Торонта, предвођена оцем Владимиром, који, узгред буди речено, већ тридесет година сваког октобра води своје парохијане и остале заинтересоване у Градину Мајке Божије, кренула је 15. октобра на пут. Поред двадесеторо Руса била су ту и два Србина, брат Љуба и ја.

Манастир Хиландар

Прво одредиште била је наша светиња, манастир Хиландар. За оне који су и прошле године били овде, промене су видљиве: шут је очистиен, а цео манастир је под скелама. Најважније је да је нова гостопримница, која је прошле године била у изградњи, сада довршена и може да прима поклонице који су до сада морали да ноћивају у манастиру Есфигмен. Нова гостопримница се налази ван зидина манастира и може да прими преко седамдесет људи (слободна процена). Новина је и то што је део ризнице манастира Хиландара изложен у два просторијама, а опремају се још две, тако да је могуће видети и целивати свима познате иконе Христа Пантократора, Богородице Одигитрије, затим царске двери из времена св. Саве, мозаичну икону Мајке Божије пред којом се упокојио св. Симеон, као и друге иконе које су у разним периодима красиле иконостас Милутинове цркве. Овде се такође могу видети разне хрисовуље, јеванђеља и друга писана документа, што је само мали део пребогате манастирске ризнице. Братство манастира се непрекидно увећава, тако да до краја године очекују још неколико искушеника. Што би рекао један сабрат: нека само пола остане, па је добро. Како сам сазнао, обитељ сада броји преко четрдесет монаха. Оно што је на мене оставило најдубљи утисак прошли, а и овај пут, је улазак у цркву на почпетку богослужења око 3 сата ујутру, када је храм осветљен једино кандилима и понеком свећом. Човек стиче утисак да је закорачио у дванаести век и да неко од светих Немањића само што није изашао из олтара. Служи се на црквенословенском језику, а поје у византијском стилу. Заиста је тешко описати како се човек осећа у оном свештеном полумраку. Ту је икона Мајке Божије Тројеручица, ту је кивот Светог Симеона, ту су стубови који сведоче о временима када је началник рода српскога још ходао земљом. Сва братија пре богослужења, уласка или изласка из храма ради послушања, узима благослов од Покровитељке и Заштитнице свете обитељи, Богородице Тројеручице.

Дневни богослужбени циклус почиње Полуноћницом, наставља се Јутрењем, а крунише Светом Литургијом, која се обично завршава око седам сати ујутру. Након Литургије иде се на ручак (ручак у седам ујутру звучи чудно, али када се устане у пола три ноћу, онда то и има смисла), па на послушање. У четири поподне почиње Вечерња, након чега се иде на

вечеру, а потом назад у цркву, јер се служи Повечерје са Акатистом Богородици (који се једини служи на српском, све остале службе су на црквенословенском). За три дана, колико смо нас два Србина били тамо, два пута је служен Акатист Богородици Тројеручици, а једном Благовештенски.

У манастиру се у сваком тренутку налази велики број радника. Неки раде на обнови манастирских зграда, неки на манастирском имању, тако да монасима жељним тиховања није лако, јер је врева на све стране. Такав утисак сам имао и прошли пут, а и сада. А ја сам очекивао онај дух Свете Горе којим одишу књиге које смо сви читали - али, времена су се променила.

Приликом мог претходног боравка у Хиландару, упознао сам једног искушеника који је био рођен и цео свој живот провео у Шведској. Та чињеница ме је задивила. Неко, ко је цео свој живот провео на Западу, долази на Свету Гору да ту и остане. Да будем искрен, мислио сам да неће издржати. Међутим, он је сада јерођакон. Овога пута сам упознао једног брата који је пре три месеца дошао из далеке Аустралије, и молим се Богу да и њега нађем на истом месту, али у другој одежди, када поново будем дошао, ако Бог да, да се поклоним најсветијем што нас народ има.

Да не заборавим да додам да је број посетилаца Хиландара огроман и да је нова гостопримница премала да задовољи потребе ходочасника, па се често дешава да боравак буде краћи од жељеног. Кажу да је најбоље време да се тамо оде зима и лето, али се и тада треба унапред најавити, јер се често дешава да ту већ бораве велике групе ходочасника. Но, ако места и нема, ту је Есфигмен који се налази врло близу и чија братија никога до сада није одбила, а у чије гостопримство смо се и сами уверили. Још да додам, да ми је један сабрат манастира рекао, да нико други нема толико посетилаца као Хиландар и да једино наша Светиња има свакодневни бесплатни превоз од пристаништа до манастира.

Манастир Есфигмен

Током нашег боравка у Хиландару, посетили смо и манастир Есфигмен где нас је дочекао отац Сава, наш земљак. Послужили су нас кафом, ракијом и ратлуком. Мало смо попричали о њиховим невољама и искушењима, а такође смо имали прилике да се уверимо у беспрекоран поредак који влада у манастиру. Есфигмен не спада у велике манастире по површини, али зато има највећи број монаха - кажу да их је сто пет! Показали су нам цркву која је украшена углавном руским иконама, а живописана је у барокном стилу. Изнад манастира је пећина и келијска црква, место подвига св. Антонија Кијево-Пецерског, великог руског подвижника и оца руског монаштва. Са тог места Есфигмен се види као на длану.

Стари манастир Св. Василија на мору

На хиландарском пристаништу налази се такозвани Стари Манастир посвећен Светом Василију Великом, који се такође обнавља. Треба рећи да се ту подвизава отац Данило из хиландарске братије. Пре шест година то је била само гомила рушевина, а сада се може видети обновљени конак, а и цркви се полако враћа стари сјај. Положај Старог Манастира је предиван. Међутим, пошто је стално изложен ветру и влажан, живети тамо није баш лако као што то са стране изгледа.

Српски део групе је остао у Хиландару три дана, док су Руси већ следећег дана наставили ка Констаниту и Зографу. Ваља поменути да смо се сви, одмах првог дана, удостојили Светог Причешћа, а то је ваљда сан сваког побожног Србина - да се бар једном у животу причести у цркви Гроба Господњег и у Милутиновој цркви манастира Хиландара.

Типикарница Св. Саве Освећеног

Пошто смо се опростили са братијом манастира и са браћом ходочасницима које смо тамо упознали, кренули смо даље ка Кареји, где се налази такође велика светиња рода нашега: Типикарница Светог Саве Освећеног, место подвига првог у Срба светог оца нашег Саве. У типикарници или испосници, налазе се две велике светиње: икона Мајке Божије Млекопитатељнице и патерица (штап) светог Саве Освећеног.

Келија је потпуно обновљена, чак је и стари живопис рестауриран. Припрата је новоживописана, а рестаурирана је и икона Мајке Божије Млекопитатељнице. Сама келија, која више личи на пећину, у којој се Св. Сава подвизавао, сређена је, али и даље изгледа страшно, и то толико, да се човек уплаши да тамо и закорачи, а камо ли да проведе већи део дана у подвигу. Да појасним - типикарница св. Саве Освећеног подсећа на обичну кућу, с тим што је део те куће црква. У припрати се налази келија која личи на пећину, ширине педесетак центиметара, дужине око три метра и висине око два метра. Ту се свети Сава затварао, и само Бог зна каква све искушења трпео.

Морам да истакнем да је келију обновио њен једини садашњи житељ, отац Никодим. За њега је владика Атанасије рекао да је благослов Св. Саве српском народу. Годинама је отац Никодим молио Бога, Мајку Његову и Св. Саву да благослове његов труд да обнови српску светињу, као и да се патерица Св. Саве Освећеног, која се налазила у келији Патерица, некада српској а данас грчкој, врати Србима. И једног дана се грчки монах, житељ келије Патерица, само појавио на вратима келије оца Никодима и предао му једну од највећих светиња Свете Горе - патерицу Светог Саве Освећеног. Они који познају Грке, знају колико је то чудо.

Без финансијске помоћи Хиландара, за свега неколико година, отац Никодим је од прилога верујућих сакупио довољно средстава да потпуно обнови келију.

Када смо се сместили у хиландарској кући у Кареји, сазнали смо да се ту налази и владика Атанасије Јевтић и да ће служити литургију у Типикарници. Нашој радости није било краја, јер, као што рече владика када смо га питали можемо ли се у четири дана два пута причестити, колико се човеку пута пружа прилика да се причести у испосници св. Саве! Литургија је била величанствена, и сама свест о томе где се налазиш, тера сузе на очи. Неизмерно сам захвалан Пресветој Богородици на обилном благослову, а морам рећи да ме и током целог боравка у Њеној градини није остављала и да сам на сваком кораку осећао Њено присуство и помоћ.

Следећег дана сам се опростио са братом Љубом, који је остао у Кареји да заједно са оцем Никодимом богослужи у Испосници и кренуо да се нађем са Русима, којима је, као и мени, био план да посете чувене скитове на југозападној страни Атоса. Пред полазак сам се молио Богу да ме грешног удостоји да посетим бар један од седам чувених скитова о којима сам толико читао и који су дали толике светитеље, (скит Св. Ане је дао 16 светитеља), а посетити сам шест. Као што већ рекох, Пресвета је била ту, уз мене.

Да кренем редом:

Скит Св. Јована Претече (Продрома)

Из Кареје смо се малим аутобусом пребацили до скита Светог Јована Претече (Продром = Претеча). Овај скит се не разликује од манастира, једино што нема тај статус, а то значи да није типичан скит. Братија скита су Румуни, који су нас одушевили гостопримством и љубављу, а нарочито лепотом богослужења. Пошто смо тамо стигли у суботу увече, служба је била дужа и свечанија (васкрсна) и трајала је шест сати. Они служе на румунском језику, али поју византијски. Ретко где се може чути такво појање. Ја сам се осећао као на небу. Братије има негде педесетак и осећа се савршен поредак. За разлику од Хиландара, где скоро сви спадају у категорију млађих, код Румуна можете наћи све генерације, од стараца који су загазили у девету деценију, па до безбрадих искушеника. Највећа светиња скита је

нерукотворена икона Мајке Божије Продромисе, иначе једна од две нерукотворене иконе на Светој Гори. Друга је икона Св. Великомученика Георгија у Зографу. Такође је ту и чудотворна икона Светог Претече, која се налази у другом храму, и коју на жалост нисмо имали прилику да целивамо.

Келија Преподобног Нила Мироточивог

После службе и обилног ручка, кренули смо на пут ка чувеном Кавсокаливијском скиту. На путу ка скиту налази се и келија Преподобног Нила Мироточивог, још једног великог подвижника Атонског.

Такозвана јужна стаза је прилично тешка за савладавање, посебно за нас без икакве кондиције, а и велика влага је додатно усложњавала подухват. Почетак је био најтежи, јер су нас многи наплашили тежином стазе чији први део пролази кроз шуму где је влага највећа, па смо сви после петнаестак минута били мокри. Један из групе који је познавао стазу нам рече да је сада последња прилика да се одустане и да се крене назад ка продромском скиту и даље ка Великој Лаври. Наравно, нико није одустао, иако су се многи ломили. Пресекао је баћушка Владимир, који ни сам није у цвету младости, речима да нигде не журимо и да ћемо сви стићи здрави и весели, јако с нами Бог.

Стаза је величанствена, и речима је тешко описати лепоту предела кроз који тај пут води. Сви су били заборавили на умор, и нон стоп су шкљоцали фото апаратима. Чим смо изашли из шуме, влага је нестала и сви смо заборавили на протекле тешкоће. Делови стазе су прилично опасни, па се у случају снега или јаког ветра туда не пролази. Али, време је било идеално, па нисмо имали никаквих проблема. После нешто више од једног сата, стигли смо до келије Преподобног Нила, која изгледа као орловско гнездо. Рекло би се да јој је немогуће прићи, али су вредни монаси направили дивну стазу која омогућава да се свако дође и поклони се великом атонском Чудотворцу.

Келија је направљена у пећини. Стварно је тешко замислити како је Преподобни до ње долазио, а још је теже замислити како ју је градио. Пећина је велика, тако да је Преподобни Нил направио два спрата, са црквом на горњем спрату. Тешко је рећи да ли је све сто се тамо може видети из времена Преподобног, али, тако бар изгледа. Када се неко, ко је читао житије св. Нила нађе у његовој келији, не може а да не осети необичан мир и да за моменат пожели да ту и остане. Ја сам се сћућурио у једном углу крај олтара и тихо се молио Светоме да ме помене у Царству Бога његовог и мог. Дуго смо тамо остали, јер је оданде теско отићи.

Наставили смо даље ка Кавсокаливији која више није била тако далеко. Предела кроз које смо пролазили су небески. Нећу ни покушати да их описујем, али заинтересованима ћу радо послати фотографије које говоре боље него што бих то ја могао.

Кавсокаливија

После четири сата угледали смо чувени кавсокаливијски скит. Ја сам сав треперео гледајући место на коме су некада молитвеним огњем горели Св. Максим и Св. Акакије Кавсокаливити, као и многи други оци исихасте којима само Господ над Војскама зна број. Ту је почео и завршио свој подвиг и велики старац нашег доба, отац Порфирије.

Када смо се приближили, морам да признам да нисам баш тако замишљао то свештено место. Јер, читајући о подвижницима који су се ту спасавали, стекао сам утисак да је јужна страна Свете Горе дивља, неприступачна и сурова. Да ли сам ја кроз суровост подвига Светих гледао и на место где су живели, или сам само био опчињен лепотом Свете Горе, не знам, али ми је Кавсокаливија оставила утисак места у које се много лакше долази него што се из њега одлази. Када човек седне на зидић поред новосаграђене гостопримнице, која доминира скитом и налази се тик уз саборни храм (Кириакон), па погледом обухвати

разбацане келије освећене молитвом, чија кубета говоре да је свака дом Божији, у души завлада мир. То није обичан мир. То је, ваљда, онај мир који је Господ предао Апостолима и коме свесно или не, тежи и кога тражи свако људско биће, од Адама па до данас. Тај мир се осећа на сваком кораку освећене Горе, али ја сам га у свој пуноћи нашао овде. Сузе које ми надиру док о овоме пишем, сведоче да душа памти .

То вече је било једино за које баћуска Владимир није имао унапред спреман план, него је недељу увече сврстао у категорију "шта Бог да," - тако да нисмо имали обезбеђен смештај. Првог монаха кога смо срели, рукама упитасмо за преноћиште (нико из групе није говорио грчки), а он се слатко насмејао када је чуо да нас је шеснаест. Замислите да вам бане толико људи, и то још у забаченом светогорском скиту! Када смо упознали Дикеја скита (настојатељ који се бира сваке године и чији избор мора бити потврђен од стране манастира коме скит припада, у овом случају Велике Лавре), било нам је јасно зашто се онај монах смејао. Дикеј скита је старац Нектарије, коме је негде осамдесетак година и који је "грчки" импулсиван. Мене је одмах освојио. Развикао се када је схватио колико нас је, и то толико, да сам мислио да од преноћишта нема ништа, него да ћемо морати даље ка Керасији или Малој Светој Ани. После ватреног монолога старца, млади послушник ме је позвао и показао ми собе. Следећи шок је био када је старац рукама, вичући, постављао питање (како сам ја схватио) да ли хоћемо да једемо. Да будем искрен, бојао сам се да му кажем истину, али због осталих сам скупио храброст и одговорио да смо гладни. Старчић висине од око метар и по, отвори фрижидер и извади кесу са два парчета хлеба, затим заврте главом и скочи до телефона, па после завршеног разговора опаса кецељу и поче да лупа јаја. Поред свог послушања, а није искључено да их је имао више, настојатељ скита нам је лично спремио вечеру. Сврху телефонског разговора сам схватио тек када сам видео монаха како носи огромну кесу пуну хлеба. Заборавих да кажем да смо пре свега били послужени одличном лозом, ратлуком и водом, што је уобичајено на Светој Гори.

Непознавање грчког језика је велики недостатак на Атосу, јер ево, налазим се у Кавсокаливији и гледам све те келије, а немам никакве шансе да осетим укус духовног меда који се крије ту око мене. Ипак, што је човеку немогуће није и Богу, па ме је Пресвета Богородица поново благословила и послала три брата Грка који су баш те ноћи дошли у скит, и баш самном почели да необавезно ћаскају. Један од њих, брат Илијас, говорио је мало али довољно енглески, па сам причу почео питањем о старцу Порфирију. Вероватно сам им се допао, па су ми после десетак минута разговора "наредили" да пођем са њима. Одмах сам схватио какав су ми они благослов, а посебно брат Костас, који је очигледно небројено пута био овде.

Обишли смо неколико келија и удостојили се благослова старца Игњатија, коме је преко деведесет година и који не устаје из кревета. О њему се брине монах педесетих година, а овде се за велики благослов сматра могућност да послужиш старца до његове кончине. Како то нестварно звучи у данашњем свету, и како је нестварно гледати то сопственим очима.

Упознали смо и оца Ананија, који прави печате за просфоре и друге ствари од дрвета, па смо ту, као и где год су нас примили, били послужени кафом, ратлуком и лозом. Отац Ананије одлично говори енглески, па сам могао да прозборим коју.

Круна вечери је била посета оцу Јоаникију, једном од три јеромонаха скита од тридесетак братије, који се подвизава у келији оца Порфирија. Он као највећу светињу чува собу у којој је духоносни старац предао душу Богу. Тешко је описати, то стално понављам јер је истина, како се човек осећа када стоји поред одра где се старац Порфирије последњи пут у телу молио. Отац Јоаникије говори енглески и руски, тако да сам следећег јутра по благослову довео остатак групе да посете келију и да се поклоне у цркви Великомученика Георгија и помоле светом Старцу. То је била једина келија коју су Руси видели у скиту.

Заборавих да нагласим да сам био удостојен да се поклоним Творцу у црквама сваке од келија које смо посетили.

Са Грцима сам дуго седео те кавсокаливијске ноћи. Разговарали смо о свему и свачему, па се ту договорисмо да уместо са Русима који си ишли у Св.Ану, кренем са њима ка чувеној

по суровости Каруљи, и даље Катунакији. Растојања између поменутих скитова су јако мала, једино што успони могу да буду оштри и напорни за савладавање. Тако и би.

После поменуте посете келији оца Јоаникија, кренусмо низбрдо ка пристаништу. Стазама се од Кавсокаливије и даље на запад мора ићи преко Керасије, а то значи до подножја самог врха Атоса и то правом линијом, што опет значи да је успон скоро вертикалан. Руси су се предходно вече договорили да Керасију и врх Атос оставе за следећи пут и да се бродом пребаце до скита Св. Ане, где је за то вече био планиран конак.

Каруља и Катунакија

Пристали смо на неки понтон под Каруљом, и могу вам рећи да је то место изгледало још суровије него што човек може да претпостави. Западнији део је потпуно неприступачан онима који нису вешти пењачи и који нису довољно храбри. На неким местима се виде мердевине које са брода изгледају као да их је неко залепио за стену, јер се не види на чему стоје. Просто невероватно. Уз источни део, онај уз који пристаје брод, воде простране од камена сазидане степенице, које ни нама маловернима не уливају страх. Њима се лако стиже до Катунакије, коју од Каруље практично ништа и не одваја. Уствари, Катунакија је "кров" Каруље.

Пролазећи кроз "зилотску" Каруљу (она то и јесте, с тим што је насељавају зилоти у правом смислу те речи, значи ревнитељи, али и они други, не по разуму). Покуцасмо на врата келије оца Симона Србина, јер су моји водичи Грци претпоставили да бих волео да видим неког од наших. Али, не имасмо среће, пошто одговора није било. Још видесмо и "хотел", велику и лепу камену келију са великом црквом коју гради Атанасије Рус. Таква келија није ништа необично за Свету Гору, али је врло необично за Каруљу.

Када се напорним пењањем уз помоћ молитве стигне до чувене Катунакије, Каруља се више и не види, иако је ту под ногама – онда можете мислити како је то стрмо.

Катунакија, место подвига старца Данила и хиљада других. Бога сам молио да ме удостоји да само ногом ступим на ту свету земљу, али, као и за много шта друго, нисам веровао да ћу то и доживети. Вера је оно у чему ја оскудевам, али је милост оно што је у Бога неисцрпно.

Шта човек да каже о Катунакији? То је поред Каруље једино место које изгледа да нису дотакле обнове и градитељски талас. Има и тамо по која велика и раскошна келија, и тамо се може видети по која велика купола, али само по која. Већина келија су мале и старе. Не знам зашто ово мислим, али ако се данас негде скривено подвизава неки Јосиф, Данило, Калиник, Порфирије, Хаџи Георгије, то мора да је овде.

Прво су ме одвели да се поклоним на гробу старца Јефрема Катунакијског, који се упокојио пре коју годину и чији је дух још жив међу светогорцима. Затим смо покуцали на врата једне мале и тросне келије. Примео нас је млађи монах. Поседасмо у "архондарики" од два квадратна метра, а он уђе у собу да позове свог старца. Грци су ми само рекли да ту живи старац Гедеон, али ништа више од тога. Одједанпут се појави старчић од осамдесет и четири године, погрбљен, али дечијег лица, у одрпаном капуту иако је било прилично топло, и са дугачком бројаницом у руци. Очи су му биле заробљене белом скрамом, а уста "намештена" у осмех који никада није силазио са његовог лица. Е, то је утисак који је потиснуо све друге.

Седео сам поред старца и посматрао како му бројаница тече кроз прсте. Око њега се ширио онај исти мир који сам први пут осетио у цркви типикарнице Св. Саве, исти онај мир који је додирнуо моју грешну душу док сам седео на зидићу поред кириакона у Кавсокаливији. Грци су му постављали питања, а из његових уста је прво излазило оно што сам ја једино и разумео: Кирие Исоу Христе елеисон ме (неправилно написано али значи Господе Исусе Христе помилује ме). Молитва је излазила из њега иако он, у то сам сигуран, није тога био свестан. Питао је како се зovem. Грци су му једва објаснили како да изговори Иво, после чега је спустио главу и заћутао. Мислим да је Богу рекао "коју" за мене грешног - и због

тога сам необично срећан. Верујем да сви моји постови, молитве, или краће, све добро што сам у животу учинио да саберем на једно место, не вреди колико једно његово Господе помилуј...

Поседео је мало са нама, а онда се уз нашу помоћ подигао из столице и повукао. Ми смо остали још мало да завршимо са чашом воде, а ја сам искористио прилику да оставим имена за помињање, у чему ми је помогао Илија тако што их је написао на Грчком. Уз то сам пожелео да купим нешто од њиховог рукодеља, које сада за мене има посебну вредност. Када сам изабрао шта сам хтео, послушник је то све узео, однео Старцу, а он му је рекао колико да наплати. Када сам после хтео још нешто да додам, ствар се поновила - поново код Старца по цену и благослов. Богу хвала, још на Светој Гори има оних који су потпуно одсекли себе и своју вољу и дали се у послушање неком другом. Још да додам да сам послушника замолио да каже старцу да се помоли за моје пријатеље који не могу да имају децу, као и за пријатељицу која је тих дана имала операцију. Он је отишао старцу и вратио се са питањима о типу операције и уопште о детаљима везаним за проблем. Нисам ни раније сумњао да ће све бити у реду, али од тада сам потпуно спокојан.

Данијелити

Наставили смо пут ка скиту Мала Света Ана. Нисам желео да одем а да не видим братство Данијелита, које носи име по чувеном старцу Данилу Катунскијском, и важе за најбоље иконописце на Светој Гори. Браћа Грци ме одведоше до њих, и могу вам рећи, да лепшу цркву на Светој Гори нисам видео. Скитови обично имају централни храм у коме се једном недељно служи литургија, када се сви причешћују. Али, скоро свака келија има своју цркву, где братија или пустињаци служе сва богослужења по светогорском типичу. А Данијелити имају цркву у саставу своје келије, али и посебан храм на брежуљку. Сама келија одише савршеним поредком, све је на свом месту и изгледа прилично богато, да не кажем раскошно. То је последица времена у коме живимо, када се за рукодеље као што је иконопис добија јако пуно пара, а посебно када долази са Свете Горе. Када сам их питао да ли је могуће купити неку од њихових икона, рекоше да раде само по наруџбини. Касније сам сазнао да све иконописачке келије имају толико наруџбина, да се на иконе прилично дуго чека.

Мала Света Ана

Келија Данијелита је, чини ми се, последња катунскијска келија, и одмах ту негде почиње територија скита Мале Свете Ане. Ту сам видео најлепше келије и готово да нема старих и оронулих. Све су недавно реновиране, и колико сам могао да приметим, (немојте ме држати за реч, јер су то само моје процене), ту углавном живе већа братства. Такво је братство Св. Апостола Томе, који су познати појци а баве се и бакрорезом и сребром. Колико сам могао да приметим, највеће је братство Св. Германа (ако сам добро запамтио). Не знам колико је братство, али су смештени у неколико великих келија. Сам скит је на прелепом месту и са мора изгледа нестварно.

Задржали смо се код Томаита (то је мој слободан превод онога што Грци изговарају Томаде(о)с), са којима су ови моји Грци врло блиски и код којих су остали на конаку. Царски су нас угостили, и мени не дадоше да продужим без ручка. То је први пут да сам на Светој Гори видео рибу на столу. Геронда келије је био врло љубазан и срдечно ме је испратио када сам их напуштао. И тамо сам оставио имена ближњих, јер су од петорице монаха двојица били јеромонаси, па литургију служе сваког дана у келијској цркви, што је реткост. Бити свештеномонах на Светој Гори је одувек била посебна част и многи богоносни старци су то бреме одбијали, знајући какву одговорност носи. Ни данас нећете наћи много свештенослужитеља по манастирима, а још мање у скитовима. Једини изузетак

је, како ми се чини, скит Свете Ане (Света Ана и Мала Света Ана су суседни скитови), у чијем се кириакону (саборном храму), литургија служи сваког дана.

Браћа Грци ме испратише до стазе која води до Свете Ане, где је требало да се нађем са Русима. Срдачно се поздрависмо, и ја се захвалих Пресветој за такав дар, па кренух даље.

Први пут од када сам ступио у Градину Мајке Божије, био сам, сам. Корачао сам живописном стазом која повезује два скита и покушавао да се уживим у улогу монаха, који је сам са собом сваког дана свога живота. Рекох себи: ако овде не окренеш бројаницу, где ћеш? Нисам успео. Био сам исувише узбуђен и испуњен утисцима да бих могао да се молим, али сам за време целог пута (нешто мање од сат времена), певао Богородици.

Света Ана

СТИГАО САМ У Св. Ану и прво похитах у цркву, јер ми рекоше да су изнели мошти на целивање некој групи која је баш тада пристигла. Највећа светиња овог скита је, нећете веровати, стопало Св. Ане, мајке Оне која је родила Господа. То стопало је старо више од две хиљаде година. Светиња благоуха тако, да је то немогуће описати.

Ту су и лобање два мученика, којима сам имена заборавио. За њих кажу да су се прво потурчили, а касније покајали, дошли на Свету Гору и замонашили се, па узели благослов за мучеништво, сишли међу Турке и примили венац мучеништва. На лобањама се јасно виде трагови сабље а и рупе. Све је то лепо и потанко испричао један сабрат скита, али га ништа нисам разумео, јер не говорим грчки. Разумео сам једино када је показивао бразде на лобањама мученика и махао рукама кроз ваздух изобразивајући покрете мучитеља.

Ту је и чудотворна икона Свете Ане украшена фотографијама беба, које су њеним посредништвом измољене од Бога. У овај скит долазе многи бездетни родитељи да се поклоне и помоле Светој Ани, да добију правило које је потребно да одрже, и ако је воља Божија, да буду благословени највећим даром, као и Свети Јоаким и Ана.

Ту, у скиту Св. Ане сам видео најлепши залазак сунца у свом животу.

Ујутру сам био на литургији у гробљанској цркви, која је јако мала. То је била моја прва литургија на грчком, иако сам већ други пут на Светој Гори, а и живео сам у Америци и сада у Канади, где има много грчких цркава.

На гробу старца Јосифа Исихасте

Половина наше групе је заноћила ту где и ја, а о. Владимир је остатак групе одвео у Нови Скит. План је био да се нађемо на броду и да Руси последњу ноћ проведу у манастиру Св. Пантелејмона, а ја да се вратим назад у Кареју. Ипак, нисам могао да пропустим прилику да се поклоним гробу старца Јосифа Исихасте, који је сахрањен у Новом Скиту, па сам после литургије похитао управо тамо, у нади да нећу пропустити брод. Богородица је још једном показала колико се стара за нас грешне: једини монах кога сам уз пут срео и питао где је гроб старца, био је баш из келије старца Јосифа. Љубазно ми је отворио капију, пошто ме је претходно упитао да ли сам православан. Показао ми је црквицу, или боље, капелу у којој је Старац сахрањен. Капела је била откључана, и милошћу Божијом, имао сам прилику да доста времена проведем сам поред старчевог гроба и да му испричам све своје муке. Да сам којим случајем прошао поред келије и отишао до луке, не бих имао прилику да се овде вратим, јер је растојање превелико, а времена је било мало. Уз то, капела је, као што рекох, у дворишту келије и њој се не може слободно прићи, него неко мора да вам отвори. А ја сам само "случајно" упитао неког монаха...Слава Теби Господе!

Нови Скит

Нови Скит има можда најлепшу климу у овом делу Свете Горе. Влаге има мало, заклоњен је од ветрова, па се из тих разлога и старац Јосиф под старе дане тамо настанио. Скит је леп и питом, нема гостопримнице, него поклонице примају по келијама. Тако су браћа Руси имали прилику која се ретко пружа, да заноће у келији неког старца који их је са љубављу примио и покушао да поразговара са њима. То је, кажу, било комично, јер када су му поменули зилоте, поче нешто енергично да им прича, а кад виде да га не разумеју, викну: "Бин Ладен!", тако да су сви схватили шта о њима мисли, и уз то се слатко насмејали. Кренусмо бродом према луци Дафни. Један за другим ређаше се манастири: Св. Павла, чија су највећа светиња Дарови Мудраца са Истока; Дионисијат, који чува руку која је крстила Христа; Григоријат и Симонопетра, као и мноштво келија између њих. Већ неколико пута сам тај призор видео, али сваки пут је као први.

Типикарница, поново

Растадох се са Русима за кратко и пођох у Кареју где ме је чекао брат Љуба. Желео сам да та последња два дана проведем са оцем Никодимом у Типикарници и да, ако благослови, и ја грешни узем учешћа у подвигу практично целодневног богослужења. Пут до тзв. хиландарске куће у Кареји води баш поред келије Св. Саве. Када сам тамо пролазио, видех неке руске монахе како из ње излазе. Нисам намеравао да одмах с пута тамо одем, али кад су врата већ била отворена, зашто да не узем благослов од Богородице Млекопитатељнице? Оцу Никодиму рекох да ми је жеља да читам псалтир кад год он то благослови, а он затвори врата од келије и окрену кључ, па ми показа на цркву и рече: "Иди па читај, а ја се повлачим у самоћу." Нисам баш планирао да онако шеснаест пута ознојан и осушен, с пута, читам псалтир, али, слава Богу, па ми се мало планова на овом ходочашћу остварило, а дато ми је неупоредиво више него што сам тражио.

Тако сам се са страхом дао у послушање, ником другом него Светом Оцу нашем Сави, који је и саставио типик ове келије. Не могу да се похвалим да често читам псалтир, али овога пута је за мене то била сасвим нова књига. Имао сам утисак да додирујем дубине богословља, да схватам значења појединих стихова, иако их нисам први пут читао. Не желим да звучим емотивно или патетично, једноставно ми је време (читао сам неких два и по сата) прошло као за трен. Када је поново дошао отац Никодим, зачудио сам му се кад пре из самоће, кад оно дошло време за Вечерњу!

Желим да додам, да када сам први пут пре шест година ушао у цркву келије Св. Саве, осетио сам силу благодати као никада пре и никада после тога. Тада нисам ни био свестан шта ме је снашло. Стајао сам и слушао оца Никодима како пева Богородици и Св. Сави и осећао сам се блажено. Дуго сам памтио тај осећај, и тек касније, читајући и разговарајући са својим духовником, схватих шта је то у ствари било. Сада сам, ваљда, очекивао исто, али није било тако. Пре него што сам кренуо на овај пут, мислио сам, ако ми Бог благослови да заједно са оцем Никодимом богослужим у Испосници, вероватно ћу се распасти од радости – али, од оног блаженства није било ни трага. Дух дише где хоће и некад даје, некад не даје, слава Теби Боже. Ипак, дато ми је да разумем шта је то псалмопојање којим су се тешили Свети Оци Египта, Тиваиде, Палестине а и сви остали.

После вечерње службе одох на починак са жељом да се вратим у два сата ујутру, када почиње јутарње богослужење. Наравно, јаки и постоје да би слабости нас слабих носили. Тако сам и ја, уместо у два, стигао на јутрење тек негде око четири. По завршетку службе, опростих се са оцем Никодимом и испросих његове молитве, па пођох да се припремам за повратак у сурову стварност.

Ето, вероватно нисам успео да пренесем ни делић онога што сам видео и доживео, али колико сам имао, онолико сам и дао. Ако сам макар једног брата натерао да размишља о одласку на Свету Гору, мој циљ је испуњен.

Слава Богу за све.

У Христу Господу, ваш брат

Иво

Аутор: Иво Ватовић